

Лесюк А. С.

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
Полтавська державна аграрна академія

Lesyuk Alyona

Poltava State Agrarian Academy

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто теоретичні та методичні аспекти комплексної оцінки фінансового стану підприємства. Обґрунтована методика комплексної оцінки фінансового стану підприємства, яка включає: 1) показники ділової активності підприємства; 2) показники рентабельності та окупності підприємства; 3) відносні показники оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства; 4) показники оцінки дебіторської заборгованості; 5) відносні показники оцінки фінансової стійкості підприємства; 6) показники оцінки кредиторської заборгованості; 7) показники рейтингової оцінки фінансового стану підприємства. Запропоновано авторські поняття “платоспроможність”, “довгострокова платоспроможність”, “поточна платоспроможність”, “ліквідність”, “абсолютна ліквідність”, “фінансова стійкість”. Визначено зовнішні та внутрішні чинники, які впливають на збільшення або зменшення ліквідності та платоспроможності підприємства.

Ключові слова: фінансовий стан, активи, пасиви, рентабельність, окупність, ліквідність, платоспроможність, дебіторська заборгованість, фінансова стійкість, кредиторська заборгованість.

Постановка проблеми. Необхідність вивчення та застосування комплексної оцінки фінансового стану підприємства зумовлена перевагами її використання, як для поточної оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства, так і для її прогнозування. Своєчасне виявлення сильних й слабких сторін підприємства. Попередити розвиток негативних кризових явищ на підприємстві, а також розробити та впровадити комплекс заходів щодо покращення фінансового стану в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні засади оцінки та прогнозування фінансового стану підприємств відображені в наукових працях А.М. Поддєрьогін [1], В.М. Налеп [2], Ахметов Р.Г. [3], Тютюнник Ю.М. [4], Черниш С.С. [6] та інших. Разом з тим, у науковців відсутня єдина точка зору з окремих теоретичних питань й методології дослідження застосування комплексної оцінки фінансового стану підприємства. Це потребує подальшого обґрунтування теоретичних та методичних аспектів комплексної оцінки фінансового стану підприємств в Україні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкрити сутність категорій “комплексна оцінка фінансового стану”. Розробка системи показників для комплексної оцінки фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу. Під комплексною оцінкою фінансового стану слід розуміти дослідження системи показників, які характеризують об’єкт, фінансово-господарську діяльність підприємства: теперішній стан, умов роботи та майбутніх перспектив [7, с. 89].

Комплексну оцінку фінансового стану можна об’єктивно здійснити не через один показник, а тільки за допомогою комплексу, системи показників, що детально й усебічно характеризують господарське становище підприємства. Саме тому показники оцінки фінансового стану мають бути такими, щоб кожний користувач зміг зробити вибір, виходячи з власних інтересів [1, с. 346; 2, с. 395].

Комплексну оцінку фінансового стану підприємства слід здійснювати, використовуючи показники: ділової активності, рентабельності та окупності, ліквідності та платоспроможності, дебіторської заборгованості, фінансової стійкості, кредиторської заборгованості, рейтингової оцінки фінансового стану.

При проведенні оцінки ділової активності основними джерелами інформації є фінансова звітність та дані бухгалтерського обліку, техніко-технологічні характеристики виробничого процесу. А також інформація про співпрацю з постачальниками сировини і матеріалів та покупцями готової продукції.

Рівень й динаміка показників оцінки ділової активності дає можливість визначити, наскільки ефективно підприємство використовує вкладені в нього кошти та визначити, за рахунок яких видів активів підприємство може підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності.

Розрахунок коефіцієнтів обертання активів і пасивів, які характеризують ділову активність підприємства, наведена в табл. 1.

Показники рентабельності найбільш повно характеризують результати діяльності, тому що їх величина

Показники ділової активності підприємства

Показники	Формула для розрахунку	Умовні позначення
Коефіцієнт обертання активів (КОа)	$КОа = \frac{ЧД}{СВА}$	ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), грн; СВА – середньорічна вартість активів, грн
Тривалість одного обороту активів (ТОа), днів	$ТОа = \frac{360}{КОа}$	КОа – коефіцієнт обертання активів
Коефіцієнт обертання оборотних активів (КОоа)	$КОоа = \frac{ЧД}{СВОА}$	ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), грн; СВОА – середньорічна вартість оборотних активів, грн
Тривалість одного обороту оборотних активів (ТООа), днів	$ТООа = \frac{360}{КОоа}$	КОоа – коефіцієнт обертання оборотних активів
Коефіцієнт обертання запасів (КОз)	$КОз = \frac{С}{СВЗ}$	С – собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), грн; СВЗ – середньорічна вартість запасів, грн
Тривалість одного обороту запасів (ТОз), днів	$ТОз = \frac{360}{КОз}$	КОз – коефіцієнт обертання запасів
Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості (КОпдз)	$КОпдз = \frac{ЧД}{СПДЗ}$	ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), грн; СПДЗ – середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості, грн
Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості (ТОпдз), днів	$ТОпдз = \frac{360}{КОпдз}$	КОпдз – коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості
Коефіцієнт обертання власного капіталу (КОВк)	$КОВк = \frac{ЧД}{СВВК}$	ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), грн; СВВК – середньорічна вартість власного капіталу, грн
Тривалість одного обороту власного капіталу (ТОВк), днів	$ТОВк = \frac{360}{КОВк}$	КОВк – коефіцієнт обертання власного капіталу
Коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості (КОкз)	$КОкз = \frac{С}{СПКЗ}$	С – собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), грн; СПКЗ – середньорічна величина поточної кредиторської заборгованості, грн
Тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості (ТОкз), днів	$ТОкз = \frac{360}{КОкз}$	К – коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості
Тривалість операційного циклу (ТОЦ), днів	$ТОЦ = \frac{ТОз}{ТОпдз}$	ТОз – тривалість одного обороту запасів, днів; ТОпдз – тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів
Тривалість фінансового циклу (ТФЦ), днів	$ТФЦ = \frac{ТОЦ}{ТОпкз}$	ТОЦ – тривалість операційного циклу, днів; ТОпкз – тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості, днів

Джерело: узагальнено автором за даними [1, с. 359–360; 2, с. 396; 3, с. 225–227]

відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами. Їх використовують не тільки для оцінки ефективності діяльності підприємства, але і як інструмент в інвестиційній політиці та ціноутворенні.

Від того, наскільки правильно обчислені показники прибутковості, наскільки реально вони відображають її сутнісні характеристики, залежать результати ретроспективної і перспективної оцінки ефективності діяльності підприємства. В даний час для цієї мети використовуються численні показники рентабельності.

У табл. 2 наведено показники рентабельності та окупності.

Одним з основних індикаторів, що характеризують фінансову стійкість, є платоспроможність.

Під платоспроможністю підприємства слід розуміти його здатність своєчасно (у визначений термін) та в повному обсязі розрахуватись наявними платіжними засобами за свої боргові зобов'язання [8, с. 31; 9, с. 36].

Слід розрізняти поточну та довгострокову платоспроможність [10, с. 384].

Під довгостроковою платоспроможністю підприємства слід розуміти його здатність своєчасно та в повному обсязі розрахуватись за своїми довгостроковими борговими зобов'язаннями [10, с. 384].

Здатність підприємства своєчасно та в повному обсязі розрахуватись за своїми короткостроковими зобов'язаннями – поточна платоспроможність [10, с. 384].

Під ліквідністю підприємства слід розуміти його здатність розрахуватись за свої поточні зобов'язання

Показники рентабельності та окупності підприємства

Показники	Формула для розрахунку	Умовні позначення
Показники рентабельності та окупності витрат (витратні показники)		
Рентабельність (збитковість) виробничих витрат (Рвт), %	$R_{vt} = \frac{ВП}{С}$	ВП – валовий прибуток (збиток), грн; С – собівартість реалізованої продукції, грн
Рентабельність (збитковість) операційних витрат (Ров), %	$R_{ov} = \frac{\PhiРОД}{ОП}$	ФРОД – фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток), грн; ОП – операційні витрати, грн
Загальна рентабельність (збитковість) витрат господарської діяльності (ЗРвг), %	$ZR_{vg} = \frac{\PhiРО}{ВГД}$	ФРО – фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток), грн; ВГД – витрати господарської діяльності, грн
Чиста рентабельність (збитковість) витрат господарської діяльності (ЧРвгд), %	$ChR_{vgd} = \frac{ЧФР}{ВГД}$	ЧФР – чистий фінансовий результат: прибуток (збиток), грн; ВГД – витрати господарської діяльності, грн
Коефіцієнт окупності виробничих витрат (Ковв)	$K_{ovv} = \frac{ЧФР}{С}$	ЧФР – чистий дохід від реалізації продукції, грн; С – собівартість реалізованої продукції, грн
Коефіцієнт окупності операційних витрат (Коов)	$K_{oov} = \frac{ОД}{ОБ}$	ОД – операційний дохід, грн; ОБ – операційні витрати, грн
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат (Коав)	$K_{oav} = \frac{ЧД}{АВ}$	ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, грн; АВ – адміністративні витрати, грн
Коефіцієнт окупності витрат на збут (Ковз)	$K_{ovz} = \frac{ЧД}{ВЗ}$	ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, грн; ВЗ – витрати на збут, грн
Показники рентабельності реалізованої продукції (дохідні показники)		
Рентабельність (збитковість) продажу (Рп), %	$R_p = \frac{В}{ЧД}$	В – валовий: прибуток (збиток), грн; ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, грн
Рентабельність (збитковість) доходу від операційної діяльності (Рдод), %	$R_{dod} = \frac{\PhiРОД}{ОД}$	ФРОД – фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток), грн; ОД – операційний дохід, грн
Показники рентабельності та окупності капіталу (активів) (ресурсні показники)		
Загальна рентабельність (збитковість) сукупного капіталу (ЗРск), %	$ZR_{sk} = \frac{\PhiРО}{СВК}$	ФРО – фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток), грн; СВК – середньорічна вартість капіталу, грн
Чиста рентабельність (збитковість) сукупного капіталу (ЧРск), %	$ChR_{sk} = \frac{ЧФР}{СВК}$	ЧФР – чистий фінансовий результат: прибуток (збиток),
грн; СВК – середньорічна вартість капіталу, грн		
Загальна рентабельність (збитковість) власного капіталу (ЗРвк), %	$ZR_{vk} = \frac{\PhiРО}{СВВК}$	ФРО – фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток), грн; СВВК – середньорічна вартість власного капіталу, грн
Чиста рентабельність (збитковість) власного капіталу (ЧРвк), %	$ChR_{vk} = \frac{ЧФР}{СВВК}$	ЧФР – чистий фінансовий результат: прибуток (збиток), грн; СВВК – середньорічна вартість власного капіталу, грн
Загальна рентабельність (збитковість) основних засобів і запасів (ЗРОзз), %	$ZR_{ozz} = \frac{\PhiРО}{СВОЗЗ}$	ФРО – фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток), грн; СВОЗЗ – середньорічна вартість основних засобів і запасів, грн
Чиста рентабельність (збитковість) основних засобів і запасів (ЧРОзз), %	$ChR_{ozz} = \frac{ЧФР}{СВОЗЗ}$	ЧФР – чистий фінансовий результат: прибуток (збиток), грн; СВОЗЗ – середньорічна вартість основних засобів і запасів, грн
Коефіцієнт окупності сукупного капіталу (Коск)	$K_{osk} = \frac{ЧД}{СВК}$	ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, грн; СВК – середньорічна вартість капіталу, грн
Коефіцієнт окупності власного капіталу (Ковк)	$K_{ovk} = \frac{ЧД}{СВВК}$	ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, грн; СВВК – середньорічна вартість власного капіталу, грн
Період окупності сукупного капіталу (Поск), років	$P_{osk} = \frac{СВК}{ЧП}$	СВК – середньорічна вартість капіталу, грн; ЧП – чистий прибуток, грн
Період окупності власного капіталу (Повк), років	$P_{ovk} = \frac{СВВК}{ЧП}$	СВВК – середньорічна вартість власного капіталу, грн; ЧП – чистий прибуток, грн

Джерело: узагальнено автором за даними [1, с. 357; 2, с. 397; 3, с. 231–233]

перед контрагентами і державою шляхом перетворення активів у грошові кошти [8, с. 31; 9, с. 36].

Абсолютна ліквідність означає здатність активів перетворюватися в грошові кошти. Рівень ліквідності активів формується тривалістю періоду, необхідного для перетворення у грошові кошти [10, с. 384].

Чим вищий ступінь виконання поточних зобов'язань перед контрагентами і державою, тим вищий рівень ліквідності підприємства [10, с. 384].

Основні відмінності між ліквідністю підприємства та його платоспроможністю полягають у наступному: ліквідність підприємства визначається розміром та складом поточних активів, а платоспроможність наявністю поточних активів у певній (грошовій, високоліквідній) формі. Ліквідність підприємства припускає співвідношення всіх поточних активів та їх груп з поточними зобов'язаннями, а платоспроможність – високоліквідних активів із найбільш терміновими зобов'язаннями. Платоспроможність більш динамічна, ніж ліквідність. Платоспроможність характеризує поточний стан підприємства, а ліквідність не тільки поточний, але й перспективний. Ліквідність підприємства визначається рухом фінансових потоків, а платоспроможність – рухом грошових потоків [11, с. 13–14].

Розрахунок показників для оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства представлено в табл. 3.

Зовнішні та внутрішні чинники впливають на збільшення або зменшення ліквідності та платоспроможності підприємства (рис. 1) [10, с. 385].

Дебіторська заборгованість відображає суму боргу підприємства з боку різних юридичних і фізичних осіб, які мають прямі взаємовідносини з підприємством.

У табл. 4 наведено відносні показники дебіторської заборгованості.

Під фінансовою стійкістю підприємства слід розуміти його здатність, за рахунок власних оборотних коштів, забезпечувати (покривати) запаси та своєчасно розраховуватися за свої зобов'язання і не допускати невиправданої дебіторської заборгованості [12, с. 116–117].

Фінансова стійкість підприємства залежить від оптимальної структури джерел капіталу (співвідношення власного і позикового капіталу), оптимальної структури активів (необоротні та оборотні активи), а також врівноваженості активів і пасивів. Тому, необхідно оцінити структуру джерел підприємства та оцінити ступінь фінансової стійкості й фінансового ризику.

З метою зменшення величини ризику діяльності сільськогосподарських підприємств та підвищення їх фінансової стійкості необхідно раціонально поєднувати ступінь спеціалізації та диверсифікації, а сільськогосподарським товаровиробникам доцільно організувати виробництво такої продукції, робіт, послуг оплата яких при їх реалізації буде обов'язково проводитись лише грошовими коштами [5, с. 207].

Фінансову стійкість підприємства слід розрахувати за допомогою відносних показників, що наведені в табл. 5.

Важливим напрямом оцінки кредиторської заборгованості є оцінювання її за системою відносних показників (табл. 6).

Одним із найважливіших елементів оцінки кредиторської спроможності підприємства є проведення комплексного (рейтингового) оцінювання фінансового стану, на підставі результатів якого визначається його кредитний клас.

Розрахунок системи фінансових показників наведено в табл. 7.

Всі показники фінансового стану підприємства перебувають у взаємозв'язку та взаємозумовленості. При проведенні комплексної оцінки фінансового стану

Таблиця 3

Відносні показники оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства

Показники	Формула для розрахунку	Умовні позначення
Основні показники		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал)	$K_{ал} = \frac{ГЕ + П\Phi I}{ПЗЗ}$	ГЕ – гроші та їх еквіваленти, грн; ПФІ – поточні фінансові інвестиції, грн; ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення, грн
Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)	$K_{шл} = \frac{ГЕ + П\Phi I + ДЗ + ЮА}{ПЗЗ}$	ГЕ – гроші та їх еквіваленти, грн; ПФІ – поточні фінансові інвестиції, грн; ДЗ – дебіторська заборгованість, грн; ЮА – інші оборотні активи, грн; ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення, грн
Коефіцієнт загальної ліквідності (Кзл)	$K_{зл} = \frac{ОА}{ПЗЗ}$	ОА – оборотні активи, грн; ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення, грн
Допоміжні показники		
Коефіцієнт платоспроможності	$K_{п} = \frac{ГЕ}{ПЗЗ}$	ГЕ – гроші та їх еквіваленти, грн; ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення, грн
Коефіцієнт критичної ліквідності (Ккл)	$K_{кл} = \frac{ОА}{ПК}$	ОА – оборотні активи, грн; ПК – позиковий капітал, грн
Коефіцієнт покриття запасів (Кпз)	$K_{пз} = \frac{НДП}{З + ПБА}$	НДП – нормальні джерела покриття, грн; З – запаси, грн; ПБА – поточні біологічні активи, грн

Джерело: узагальнено автором за даними [1, с. 350–352; 2, с. 396; 3, с. 217–221]

Рис. 1. Зовнішні та внутрішні чинники впливу на ліквідність та платоспроможність підприємства

Джерело: авторська розробка

Таблиця 4

Показники оцінки дебіторської заборгованості

Показники	Формула для розрахунку	Умовні позначення
Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості (КОЗ)	$КОЗ = \frac{ЧД}{ДЗсв}$	ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, грн; ДЗсв – середньорічна величина дебіторської заборгованості, грн
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів (ТОДЗ)	$ТОДЗ = \frac{360}{Кодз}$	Кодз – коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості
Частка дебіторської заборгованості в майні (ЧДЗм), %	$ЧДЗм = \frac{ДЗсв}{ВМс} \times 100$	ДЗсв – середньорічна величина дебіторської заборгованості, грн; ВМс – середньорічна вартість майна, грн
Частка дебіторської заборгованості в оборотних активах (ЧДЗоа), %	$ЧДЗоа = \frac{ДЗсв}{ВМоа} \times 100$	ДЗсв – середньорічна величина дебіторської заборгованості, грн; ВМоа – середньорічна вартість оборотних активів, грн
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (Кдкз)	$Кдкз = \frac{ДЗсв}{КЗсв}$	ДЗсв – середньорічна величина дебіторської заборгованості, грн; КЗсв – середньорічна величина кредиторської заборгованості, грн
Відношення дебіторської заборгованості до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ДЗЧД), %	$ДЗЧД = \frac{ДЗсв}{ЧД}$	ДЗсв – середньорічна величина дебіторської заборгованості, грн; ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, грн

Джерело: узагальнено автором за даними [3, с. 228–230; 4, с. 152–156]

Відносні показники оцінки фінансової стійкості підприємства

Показники	Формула для розрахунку	Умовні позначення
Показники структури джерел формування капіталу		
Коефіцієнт фінансової автономії (Кфа)	$K_{фа} = \frac{ВК}{ВБ}$	ВК – власний капітал, грн; ВБ – валюта балансу, грн
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу (Ккпк)	$K_{кпк} = \frac{ПК}{ВБ}$	ПК – позиковий капітал, грн; ВБ – валюта балансу, грн
Коефіцієнт фінансового ризику (Кфр)	$K_{фр} = \frac{ПК}{ВК}$	ПК – позиковий капітал, грн; ВК – власний капітал, грн
Коефіцієнт фінансової стабільності (Кфс)	$K_{фс} = \frac{ВК}{ПК}$	ВК – власний капітал, грн; ПК – позиковий капітал, грн
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів (Кдзпк)	$K_{дзпк} = \frac{ДЗЗ}{ВК + ДЗЗ}$	ДЗЗ – довгострокові зобов'язання і забезпечення, грн; ВК – власний капітал, грн;
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень (Кдзз)	$K_{дзз} = \frac{ДЗЗ}{ПК}$	ДЗЗ – довгострокові зобов'язання і забезпечення, грн; ПК – позиковий капітал, грн
Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень (Кпзз)	$K_{пзз} = \frac{ПЗЗ}{ПК}$	ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення, грн; ПК – позиковий капітал, грн
Показники стану оборотних активів		
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кмвк)	$K_{мвк} = \frac{ВОК}{ВК}$	ВОК – власні оборотні кошти, грн; ВК – власний капітал, грн
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (Кзоавок)	$K_{зоавок} = \frac{ВОК}{ОА}$	ВОК – власні оборотні кошти, грн; ОА – оборотні активи, грн
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами (Кззвок)	$K_{ззвок} = \frac{ВОК}{З + ПБА}$	ВОК – власні оборотні кошти, грн; З – запаси, грн; ПБА – поточні біологічні активи, грн
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів (Кмвок)	$K_{мвок} = \frac{ГЕ}{ВОК}$	ГЕ – гроші та їх еквіваленти, грн; ВОК – власні оборотні кошти, грн
Показники стану основного капіталу		
Коефіцієнт майна виробничого призначення (Кмвп)	$K_{мвп} = \frac{ОЗ + ІН + З + БА}{ВБ}$	ОЗ – основні засоби, грн; ІН – інвестиційна нерухомість, грн; З – запаси, грн; БА – біологічні активи, грн; ВБ – валюта балансу, грн
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів (Крвоз)	$K_{рвоз} = \frac{ОЗ}{ВБ}$	ОЗ – основні засоби, грн; ВБ – валюта балансу, грн
Коефіцієнт нагромадження амортизації (Кна)	$K_{на} = \frac{ЗОЗ + НА}{ПВОЗ + НА}$	ЗОЗ – знос основних засобів, грн; НА – нематеріальні активи, грн; ПВОЗ – первісна вартість основних засобів, грн; НА – нематеріальні активи, грн
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів (Кона)	$K_{она} = \frac{ОА}{НА}$	ОА – оборотні активи, грн; НА – необоротні активи, грн

Джерело: [1, с. 355–356; 2, с. 397; 4, с. 357–359]

підприємства, важливо не тільки систематично розрахувати усі показники, порівнювати їх у динаміці, а й здійснювати їх порівняння з нормативними значеннями. Фактичні показники порівнюють з нормативними для того, щоб зробити об'єктивні висновки, на основі яких будуть прийняті відповідні рішення з метою пошуку резервів підвищення ефективності господарсько-фінансової діяльності підприємства.

Висновки. Запропонована методика комплексної оцінки фінансового стану підприємств включає: показ-

ники ділової активності підприємства; показники рентабельності та окупності підприємства; відносні показники оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства; показники оцінки дебіторської заборгованості; відносні показники оцінки фінансової стійкості підприємства; показники оцінки кредиторської заборгованості; показники рейтингової оцінки фінансового стану підприємства. Групи фінансових показників взаємозалежні та всебічно характеризують фінансовий стан підприємства.

Показники оцінки кредиторської заборгованості

Показники	Формула для розрахунку	Умовні позначення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Кокз)	$Кокз = \frac{СРПсг}{КЗсв}$	СРПсг – собівартість реалізованої продукції, грн; КЗсв – середньорічна величина кредиторської заборгованості, грн
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості (ТОКЗ), днів	$ТОКЗ = \frac{360}{Кокз}$	Кокз – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості
Частка кредиторської заборгованості в капіталі (ЧКЗм), %	$ЧКЗм = \frac{КЗсв}{ВКс} \times 100$	КЗсв – середньорічна величина кредиторської заборгованості, грн; ВКс – середньорічна вартість капіталу, грн
Частка кредиторської заборгованості в зобов'язаннях і забезпеченнях (ЧКЗзз), %	$ЧКЗзз = \frac{КЗсв}{ЗЗсв} \times 100$	КЗсв – середньорічна величина кредиторської заборгованості, грн; ЗЗсв – середньорічна величина зобов'язань і забезпечень, грн
Частка кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях і забезпеченнях (ЧКЗпзз), %	$ЧКЗпзз = \frac{КЗсв}{ПЗЗсв} \times 100$	КЗсв – середньорічна величина кредиторської заборгованості, грн; ПЗЗсв – середньорічна величина поточних зобов'язань і забезпечень, грн
Відношення кредиторської заборгованості до оборотних активів (КЗОА), %	$КЗОА = \frac{КЗсв}{ВАОс}$	КЗсв – середньорічна величина кредиторської заборгованості, грн; ВАОс – середньорічна вартість оборотних активів, грн
Припадає кредиторської заборгованості на 1 грн дебіторської заборгованості (КЗДЗ), грн	$КЗДЗ = \frac{КЗсв}{ДЗсв}$	КЗсв – середньорічна величина кредиторської заборгованості, грн; ДЗсв – середньорічна величина дебіторської заборгованості, грн
Відношення кредиторської заборгованості до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (КЗЧД), %	$КЗЧД = \frac{КЗсв \times 100}{ЧД}$	КЗсв – середньорічна величина кредиторської заборгованості, грн; ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, грн
Коефіцієнт співвідношення періодів погашення дебіторської та кредиторської заборгованості (Кпдкз)	$Кпдкз = \frac{ТОДЗ}{ТОКЗ}$	ТОДЗ – тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів; ТОКЗ – тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів

Джерело: [4, с. 208–209]

Показники рейтингової оцінки фінансового стану підприємства

Показники	Формула для розрахунку	Умовні позначення
Показники ліквідності		
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпл)	$Кпл = \frac{ОА}{ПК}$	ОА – оборотні активи, грн; ПК – позиковий капітал, грн
Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл)	$Кшл = \frac{ГЕ + ПФІ + ДЗ + ЮА}{ПЗЗ}$	ГЕ – гроші та їх еквіваленти, грн; ПФІ – поточні фінансові інвестиції, грн; ДЗ – дебіторська заборгованість, грн; ЮА – інші оборотні активи, грн; ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення, грн
Показники ділової активності (оборотності)		
Період оборотності дебіторської заборгованості, днів (ПОДЗ)	$ПОДЗ = \frac{ДЗсв \times 360}{ЧД}$	ДЗсв – середньорічна величина дебіторської заборгованості, грн; ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, грн
Період оборотності запасів (ПОЗ), днів	$ПОЗ = \frac{ВЗс \times 360}{ОВ}$	ВЗс – середньорічна вартість запасів, грн; ОВ – операційні витрати, грн
Період оборотності активів (ПОА), днів	$ПОА = \frac{ВАОс \times 360}{ЧД}$	ВАОс – середньорічна вартість активів, грн; ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, грн
Показники фінансової незалежності		
Коефіцієнт фінансової незалежності (Кфн), %	$Кфн = \frac{ЗЗ \times 100}{П}$	ЗЗ – зобов'язання і забезпечення, грн; П – пасиви, грн
Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів (Чак), %	$Чак = \frac{ВООк \times 100}{ОА}$	ВООк – власні оборотні кошти, грн; ОА – оборотні активи, грн
Показники рентабельності		
Рентабельність продажу (РП), %	$РП = \frac{ФРО \times 100}{ЧД}$	ФРО – фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток), грн; ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, грн
Рентабельність активів (РА), %	$РА = \frac{ФРО \times 100}{ВМс}$	ФРО – фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток), грн; ВМс – середньорічна вартість майна, грн
Рентабельність власного капіталу (РВК), %	$РВК = \frac{ФРО \times 100}{ВВКс}$	ФРО – фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток), грн; ВВКс – середньорічна вартість власного капіталу, грн

Джерело: узагальнено автором за даними [4, с. 473]

Список літератури:

1. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 7-ме вид., без змін. Київ : КНЕУ, 2008. 552 с.
2. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємстві : підручник. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : КНЕУ, 2004. 495 с.
3. Экономика предприятий агропромышленного комплекса : учебник для академического бакалавриата / под общ. ред. Р. Г. Ахметова. Москва : Издательство Юрайт, 2014. 431 с.
4. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 815 с.
5. Томілін О. О. Диверсифікація аграрних підприємств як дієва стратегічна орієнтація в агропромисловій сфері. Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія : Економічні науки / редколегія: Калетнік Г. М. та ін. Вінниця : ВНАУ, 2012. Вип. 3(69). С. 205 – 211.
6. Черниш С. С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах. *Інноваційна економіка*. 2012. № 5. С. 142–146.
7. Лесюк А. С. Комплексна оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств в Україні. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / М-во освіти і науки України; М-во культури України; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2017. Ч. 2. С. 89 – 91.
8. Лесюк А. С. Оцінка відносних показників ліквідності та платоспроможності сільськогосподарських підприємств України. *Концепції економічного розвитку країни* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції економічного спрямування. Тернопіль, 2016. С. 31–33.
9. Лесюк А. С. Ліквідність та платоспроможність сільськогосподарських підприємств та чинники її формування. *Актуальні проблеми розвитку фінансів та фінансової науки: ідеї та їх впровадження* : матеріали Десятої Всеукраїнської (із зарубіжною участю) наукової конференції студентів та молодих вчених (м. Покровськ, 23-24 трав.); під заг. ред. к. е. н. В. М. Антоненко. Покровськ : ДВНЗ “ДонНТУ”, 2017. С. 36 – 38.
10. Лесюк А. С. Теоретичні аспекти ліквідності та платоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Актуальні проблеми економіки та управління в умовах системної кризи* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 27 листоп. 2019 р. Львів : Львівський інститут ПрАТ “ВНЗ “МАУП”, 2019. С. 383–386.
11. Власова Н. О., Пичугіна Т. С., Смірнова П. В. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємств роздрібною торгівлі : монографія. Харків. держ. ун-т харчування та торгівлі. Харків : ХДУХТ, 2010. 222 с.
12. Лесюк А. С. Оцінка фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств України. *Підприємництво в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Полтава, 28 листоп. 2016 р). Полтава, 2016. С. 116–121.

References:

1. Poddierohin, A. M., Bilyk, M. D., & Buriak, L. D. (2008). *Finansy pidpriemstv [Enterprise finance]*. (7th ed). Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
2. Nelep, V. M. (2004). *Planuvannia na ahrarnomu pidpriemstvi [Planning at an agricultural enterprise]*. (2nd ed). Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
3. Ahmetov, R. G. (Ed). (2014). *Jekonomika predpriyatij agropromyshlennogo kompleksa [Economics of agricultural enterprises]*. Moskva: Izdatel'stvo Jurajt. (in Russian)
4. Tiutiunyk, Yu. M. (2012). *Finansovyi analiz [Financial analysis]*. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)
5. Tomilin, O. O. (2012). Dyversyfikatsiia ahrarnykh pidpriemstv yak diieva stratehichna oriientatsiia v ahropromyslovi sferi [Diversification of agricultural enterprises as an effective strategic orientation in the agro-industrial sphere]. *Zbirnyk naukovykh prats Vinnytskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky*, 3(69), 205–211. (in Ukrainian)
6. Chernysh, S. S. (2012). Problemy zastosuvannia metodyk analizu finansovoho stanu na vitchyznianskykh pidpriemstvakh [Problems of application of methods of the analysis of a financial condition at the domestic enterprises]. *Innovatsiina ekonomika*, 5, 142–146. (in Ukrainian)
7. Lesyuk, A. S. (2017). Kompleksna otsinka finansovoho stanu silskohospodarskykh pidpriemstv v Ukraini [Comprehensive assessment of the financial condition of agricultural enterprises in Ukraine]. *Informatsiini tekhnologii v kulturi, mystetstvi, osviti, nauksi, ekonomitsi ta biznesi*, pp. 89–91. Kyiv: Vydavnychy tsestr KNUKiM. (in Ukrainian)
8. Lesyuk, A. S. (2016). Otsinka vidnosnykh pokaznykiv likvidnosti ta platospromozhnosti silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy [Estimation of relative indicators of liquidity and solvency of agricultural enterprises of Ukraine]. *Kontseptsii ekonomichnoho rozvytku krainy*, pp. 31–33. Ternopil. (in Ukrainian)
9. Lesyuk, A. S. (2017). Likvidnist ta platospromozhnist silskohospodarskykh pidpriemstv ta chynnyky yii formuvannia [Liquidity and solvency of agricultural enterprises and factors of its formation]. In V. M. Antonenko (Ed). *Aktualni problemy rozvytku finansiv ta finansovoi nauky: idei ta yikh vprovadzhenia*, pp. 36–38. Pokrovsk: DVNZ “DonNTU”. (in Ukrainian)
10. Lesyuk, A. S. (2019). Teoretichni aspekty likvidnosti ta platospromozhnosti silskohospodarskykh pidpriemstv [Theoretical aspects of liquidity and solvency of agricultural enterprises]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia v umovakh systemnoi kryzy*, pp. 383–386. Lviv: Lvivskiy instytut PrAT “VNZ “MAUP”. (in Ukrainian)
11. Vlasova, N. O., Pichuhina, T. S., & Smirnova, P. V. (2010) *Otsinka likvidnosti ta platospromozhnosti pidpriemstv rozdribnoi torhivli [Assessment of liquidity and solvency of retail enterprises]*. Kharkiv: KhDUKhT. (in Ukrainian)
12. Lesyuk, A. S. (2016). Otsinka finansovoi stikosti silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy [Assessment of financial stability of agricultural enterprises of Ukraine]. *Pidpriemnytstvo v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku*, pp. 116–121. Poltava. (in Ukrainian)

СИСТЕМА ПОКАЗАТЕЛЕЙ КОМПЛЕКСНОЙ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены теоретические и методические аспекты комплексной оценки финансового состояния предприятия. Обоснована методика комплексной оценки финансового состояния предприятия, которая включает: 1) показатели деловой активности предприятия; 2) показатели рентабельности и окупаемости предприятия; 3) относительные показатели оценки ликвидности и платежеспособности предприятия; 4) показатели оценки дебиторской задолженности; 5) относительные показатели оценки финансовой устойчивости предприятия; 6) показатели оценки кредиторской задолженности; 7) показатели рейтинговой оценки финансового состояния предприятия. Предложено авторские понятия “платежеспособность”, “долгосрочная платежеспособность”, “текущая платежеспособность”, “ликвидность”, “абсолютная ликвидность”, “финансовая устойчивость”. Определены внешние и внутренние факторы, влияющие на увеличение или уменьшение ликвидности и платежеспособности предприятия.

Ключевые слова: финансовое состояние, активы, пассивы, рентабельность, окупаемость, ликвидность, платежеспособность, дебиторская задолженность, финансовая устойчивость, кредиторская задолженность.

THE COMPREHENSIVE EVALUATION INDICATOR SYSTEM OF THE FINANCIAL CONDITION OF THE ENTERPRISE

The article discusses the theoretical and methodological aspects of a comprehensive assessment of the financial condition of enterprises. The author's definition of the categories “solvency”, “long-term solvency”, “current solvency”, “liquidity”, “absolute liquidity”, “financial stability” is given. The methodology for a comprehensive assessment of the financial condition of enterprises, which includes: 1) indicators of business activity of the enterprise; 2) indicators of profitability and payback of the enterprise; 3) relative indicators for assessing the liquidity and solvency of the enterprise; 4) indicators of a comprehensive assessment of receivables; 5) relative indicators for assessing the financial stability of enterprises; 6) indicators of a comprehensive assessment of accounts payable; 7) indicators of a comprehensive (rating) assessment of the financial condition of the enterprise. External (legislative and regulatory framework, tax system, structure of the national economy, level of real incomes of the population, capacity of the domestic market, development of the agricultural market infrastructure, inflation, stability of the financial and foreign exchange markets, lending to agricultural enterprises, the impact of pricing on industrial and agricultural products, are determined) the impact on the oligopoly and monopoly markets, the influence of the shadow economy on the national economy) and internal factors (organization of production and marketing, degree of use of human resources, level of provision of advanced machinery and technologies, level of innovation activity, seasonality of the use of available resources and income from the sale of agricultural products, financial strategy for the development of an agricultural enterprise, composition and structure of current and noncurrent assets, value of property rights (intangible assets), liquidity of stocks and finished goods products, the level of short-term liabilities, the level of receivables and payables, the level of work in progress and deferred expenses, the level of exceeding permissible financial risks, the level of contractual discipline, the level of insurance and seasonal stocks), which affect the increase or decrease in liquidity and solvency of enterprises.

Key words: financial condition, assets, liabilities, profitability, payback, liquidity, solvency, accounts receivable, financial stability, accounts payable.